

Violències sexuals en els espais d'oci i festius. Entrevista a Carla Alsina i Ivet Oriols

Published by [Interacció](#) [1] on 09/03/2021 - 06:00



Amb motiu del curs 'Violències sexuals en els espais d'oci i festius' entrevistem Carla Alsina i Ivet Oriols. Aquesta conversa ens endinsa en el món de les violències sexuals i ens ofereix estratègies per combatre-les i intentar eradicar-les. La cultura, creadora d'esdeveniments per antonomàsia, és un terreny adobat per a la proliferació de violències. Aquest és el resultat de la nostra fructífera conversa.

Una primera pregunta per centrar la qüestió: què entenem per violències sexuals en els espais d'oci i festius?

Carla Alsina: En primer lloc no estem parlant només de què és la violència a nivell legal, en què hi ha convenis internacionals i organismes com l'OMS, que defineix el que és la violència sexual. És bo de saber que hi ha organismes que fa més de trenta o quaranta anys que diuen que és un àmbit de violència que cal abordar i que atempta contra els drets humans. Però quan parlem de violència en espais d'oci nocturn estem intentant mirar quina característica concreta té aquesta violència quan estem en aquests entorns d'oci. I té unes característiques concretes perquè apunta cap a la transgressió que fan les dones del seu rol, adscrit a nivell històric pel patriarcat, en entorns que no li són propis. Estem parlant d'una violència que va des de qüestions que es veurien més com a menors, com algun flirteig o floreta, a qüestions majors com una agressió sexual. Tot això forma part d'un continuïum de la violència que afecta les dones, les nenes i les dones transgènere i els col·lectius LGTBI, ja que es tracta de persones que són el subjecte dominant, cosa que les situa en un lloc vulnerable en aquests entorns d'oci. I això es fa a través de la violència.

Ivet Oriols: Quan parlem de violències sexuals la idea que ve són les dos o tres figures tipificades en el codi penal, però quan abordem aquestes temes intentem visibilitzar que cal treballar com s'han de combatre manifestacions de caràcter molt ampli, amb moltes formes de violències que pertanyen a una mateixa estructura de disciplinament cap a les dones, perquè estem transgredint els mandats de gènere. És tan important abordar una possible violació o agressió, com també l'alta normalització que hi ha en els contextos d'oci cap a les insistències, els tocaments o els arrambaments que formen part de la normalitat. Són formes de violència que gaudeixen d'una impunitat molt alta perquè estan del tot normalitzades. Quan una dona pateix una agressió i l'explica, en general és molt fàcil que es trobi la resposta "és normal" que et toquin el cul o que et convidin a begudes esperant una devolució de tipus sexual. Hi ha un ventall molt ampli de violències que es donen de manera contínua i normalitzada en aquests contextos, algunes gaudeixen de menys tolerància social i són més rebutjades, mentre que la majoria es troben molt tolerades i per tant es produeixen en un clima d'alta impunitat.

Quan dieu que és la dona que està transgredint un determinat rol o codi de gènere, ¿creieu que una cosa

tan normal com anar a un espai d'oci implica encara una transgressió?

CA: El que passa és que potser en el seu moment això va implicar una transgressió del rol i ara la norma s'ha convertit en aquesta violència. En el seu moment, que hi hagués certa llibertat per part de les dones per actuar normalment en aquests espais d'oci no està ben vist, i la raó és aquest disciplinament que comentava la Ivet. La reacció es va donar en forma de violència i això s'ha convertit en la norma del tracte en aquests entorns. Ara potser no es posa tant el focus en aquesta transgressió, tot i que et pots trobar un noi en una discoteca que es pot treure la samarreta perquè fa calor, mentre que si això mateix ho fa una dona ens trobem amb una situació que no està ben vista, que no és normal. I segurament aquesta dona en fer transgressió de la norma de gènere patirà violència, és a dir la tocaran, la insultaran, l'acorrallaran i pot ser que l'expulsin de la discoteca i no expulsin l'home. Un altre exemple: en una festa veure dues dones o homes fent-se un petó implica molta transgressió. Sí que és veritat que en el cas concret de les dones ja no és la sorpresa de la participació, sinó més aviat aquest tracte en relació a la violència.

IO: Això va més enllà de l'espai d'oci, perquè simbòlicament en l'imaginari patriarcal l'espai públic pertany als homes i l'espai privat a les dones. Simbòlicament vol dir això, també. Quan una dona surt al carrer, fora de casa, va a una festa o a qualsevol lloc de l'espai públic, està transgredint la norma perquè no és l'espai que li és propi. I es pot fer la reflexió avui dia sobre si l'espai privat és encara l'espai de les dones. I la resposta és que en part sí i en part no, però encara hi ha un component afirmatiu si pensem que molts cops a una dona se li preguntarà si va sola a un lloc determinat, perquè és l'espai públic, però en canvi aquesta pregunta no se li farà a un home.



Ivet Oriols compta amb una àmplia experiència en la dinamització de processos i disseny de protocols en col·laboració amb la Diputació de Barcelona i d'altres ens locals i supralocals.

En l'àmbit específic de la cultura creieu que la qüestió es troba cenyida en els espais d'oci o la incidència és major?

IO: És estructural a tota la societat.

CA: Sí, és estructural. I estan sortint en totes les campanyes del Me Too un munt de casos de violència en el món del cinema, del teatre i en molts àmbits diferents. Ens trobem també que l'àmbit de la cultura té uns horaris molt diferents als altres tipus de treball, té unes característiques molt concretes en el món laboral: molts caps de setmana, molts torns de nit... No només l'oci, sinó també els teatres. I hi ha també moltes diversitats d'oficis: tècnics de llum, maquinistes... I són oficis bastant masculinitzats, els quals han generat una certa dinàmica en el tracte entre homes i dones. Ens trobem diferents escenaris en què hi ha violència sexual, no només en els espais d'oci i laboral, sinó en l'àmbit laboral, així com espectacles, rues, etc.

Creieu que cal una acció transversal de diferents regidories per afrontar el problema. I si és així quines regidores han d'implicar-se?

IO: Sí que cal. L'experiència dels protocols és un exemple de treball transversal en tots els àmbits. El que es pretén treballar és la coresponsabilitat de totes les parts, és a dir que cadascú té un rol que pot desenvolupar. Quan parlem d'espais festius hi ha àrees directament vinculades -cultura, festes, joventut, igualtat-, però s'han de coordinar amb d'altres per acabar de lligar-ho tot, i aquí intervé la seguretat ciutadana i per tant les policies municipals, però també comunicació, ja que hi ha unes línies i criteris per comunicar a la ciutadania el tipus de programació, espectacles i activitats, que haurien de ser inclusives. De cada àrea hauria d'haver-hi una contribució perquè el resultat conjunt sigui el disseny d'unes festes i uns espais amb perspectiva de gènere que assegurin que no es promouen missatges sexistes. I sobre el que comentava la Carla, en el sentit de la gent que està implicada en els llocs de treball necessaris per dur a terme un espectacle o activitat, cal que hi hagi paritat entre homes i dones en tots els càrrecs. Això pot facilitar que la producció cultural i artística inclogui l'experiència de vida de les dones. Així els espectacles i programacions seran més igualitaris.

En l'àmbit europeu quines eines existeixen per combatre aquesta situació? Les estratègies s'assemblen a les que s'han dut a terme aquí?

CA: Jo conec molt poc el nivell europeu. Conec més el món llatinoamericà i una mica el d'Estats Units. Però tinc relacions amb gent a Alemanya i Anglaterra que treballen en l'àmbit de les polítiques públiques i comentant el que es fa aquí en relació a protocols i en àmbits festius ho han trobat molt interessant i no coneixen a nivell municipal cap acció que s'assembli. D'altra banda, des de fa molts anys, des de les entitats feministes s'han fet protocols en ambients festius a nivell europeu, però liderats per administracions municipals no tinc cap exemple ara mateix en àmbit europeu.

IO: A mi em passa el mateix. Jo no ho conec en profunditat. El que sí que és veritat és que des de l'activisme feminista i algunes administracions trobem campanyes preventives i de denúncia, en força països. Però elaborar protocols que coordini recursos, serveis i les persones implicades en esdeveniments no ho conec. Des de Noctàmbules estem treballant en un projecte europeu que es diu Sexism Free Night, enfocat a l'oci nocturn privat. Ara mateix estem fent la diagnosi, a través d'entrevistes, i més endavant es farà una anàlisi de bones pràctiques. Això serà una fase complexa que vindrà més endavant, perquè serà complicat trobar bones pràctiques tal com les coneixem aquí, perquè aquí tenim aquesta tradició, que va sorgir del col·lectiu feminista i que ha incorporat les administracions, d'elaborar aquesta estratègia transversal que és el Protocol. De moment el que coneixem té més a veure amb campanyes de sensibilització i prevenció que no pas estratègies transversals.

Quin considereu que ha de ser el paper de l'educació?

CA: És fonamental. L'estratègia més important per combatre les violències és generar un nou pacte i un nou

consens social que ens permeti tenir relacions lliures de violència, i això es fa creixent amb aquests valors. Això s'ha d'incorporar des del minut 1 a les escoles. Fins i tot s'està treballant en temes de coeducació en les guarderies en nens i nens de 0 anys. Això és important perquè el sexisme s'aprèn des que naixem. Per mi té un paper fonamental.

IO: Cal destacar el buit que hi ha en educació sexo-afectiva en la nostra societat. A través de programes de coeducació des de la primera infància s'està intentant cobrir aquesta mancança. Des de ben petites i petits ens socialitzem en un model de relacions sexo-afectives que estan basades en la dominació patriarcal. I a banda de l'educació, que és cabdal, s'ha de visibilitzar que tots i totes ens eduquem al llarg de tota la vida, a través dels processos de socialització primària, secundària i terciària, és a dir tots els missatges que rebem al llarg de la vida i que reforcen el model que vam veure de petites i que ningú no ha qüestionat.

Quina legislació tenim en matèria de violències masclistes?

CA: A nivell de violències masclistes, en l'àmbit espanyol, hi ha la llei de 2004, que és l'única llei que tenim, i és de violència en l'àmbit de la parella. Tenim molt poquet en l'àmbit de la legislació espanyola. En l'àmbit català tenim la llei 5/2008 que és de violències masclistes i que va ser molt progressista en el seu moment. L'any 2020 es va modificar, incloent altres formes de violències masclistes. Què passa amb les lleis autonòmiques? Doncs que a nivell penal es regeixen pel codi penal. Tenim una llei que és sobretot administrativa, i el que fa és donar una xarxa i uns recursos, cosa molt important. Com he dit, la llei espanyola és una llei que regula l'àmbit de la parella. En la matèria que ens toca, que és la violència sexual, donaria garanties en l'àmbit de la violència sexual en la parella. Tot i que estem parlant de l'àmbit de l'oci és en la parella on es donen més violències masclistes. El que està bé d'aquesta modificació de la llei catalana és que s'ha inclòs nou subjectes, com ara les dones transgènere, i les noies i nenes transgènere, i també s'han inclòs diverses formes de violència, com les digitals, ja que pel moment en què som de la pandèmia, on tot funciona online, es necessita fer una vigilància en aquest àmbit. S'ha inclòs també la violència institucional i això és molt important, juntament amb la victimització secundària. El que fa aquesta llei és dir és que hi ha una responsabilitat per part de l'administració pública de vetllar perquè no es produeixin violències masclistes. I si no és així, o es produeix en el propi àmbit de l'administració pública, com els cossos policials, també s'han de perseguir. La llei catalana és bastant àmplia i cobreix diferents àmbits i formes, perquè també s'ha inclòs la violència obstètrica, de drets sexuals i reproductius. A nivell de violències sexuals ja estava recollit en l'origen de la llei catalana, però s'amplien els subjectes a les dones, nenes i adolescents transgènere. I més o menys això és el que tenim. El codi penal recull les agressions sexuals, les vexacions i humiliacions en forma de coaccions a nivell sexual estan recollides en el marc del codi penal, però no és un codi amb perspectiva de gènere. I és important que ho sigui.



Carla Alsina des de fa cinc anys, impulsa la incorporació de la mirada feminista en espais d'oci nocturn i projectes culturals, des de la consultoria i conjuntament amb ens municipals i la Diputació de Barcelona.

Per què és important que els municipis elaborin protocols per combatre les violències sexuals? Parla'ns, Ivet, dels protocols elaborats per Noctàmbules en l'àmbit municipal?

IO: L'interès d'elaborar aquest tipus de protocols és treballar en una estratègia conjunta i coordinada. Hi ha diferents agents socials que compten amb protocols propis. Les policies, per exemple, disposen de protocols d'actuació si es donen determinats fets. També els caps i hospitals tenen protocols per atendre determinades agressions. De la mateixa manera que els recursos com els SIAD (Servei d'Informació i Atenció a les Dones) o els SAI (Servei d'Atenció Integral). A nivell municipal ens trobem que abans d'elaborar aquests protocols ja hi ha hagut diferents estratègies que s'han implementat, com campanyes preventives, alguna formació, etc. Aquest protocol pretén coordinar tots els agents socials presents en un territori i treballar la idea de la coresponsabilitat. Tots i totes dins el nostre rol podem articular diferents estratègies que posades en conjunt sumaran. L'interès del protocol és endreçar tot de coses que s'estaven fent. I posteriorment hi ha un procés de coordinació, en què les regidories i àrees tècniques s'asseuen en una taula i analitzen què podem fer per ampliar l'abast d'aquesta estratègia municipal d'abordatge de les violències sexuals. I aquest treball conjunt de coordinació construeix un missatge unitari de rebuig a totes les formes d'agressió, i d'acollida a tothom que hagi patit una agressió. A partir d'aquesta premissa, el que intentem treballar quan s'elaboren protocols és el fet de fer-los comunitaris, que incloguin tant el personal tècnic i polític del municipi, com tota la ciutadania i les entitats i col·lectius vinculats tant als esdeveniments festius com al teixit i la vida associativa del municipi. Es conformen diferents grups de treball on què es convida la part tècnica, política i de ciutadania. I a partir d'aquí s'elabora una diagnosi d'actuació, per identificar tot allò que s'està fent, que és molt positiu i potent, per veure com ho coordinem i n'amplien l'abast. En el treball de diagnosi intentem identificar elements com les percepcions al voltant de les violències i les vivències

de les violències, així com els fets que han patit les dones i les persones que trenquen amb els mandats de gènere en els espais festius del municipi. També indaguem en el disseny dels espais de festa, en la mobilitat i els desplaçaments d'anada i tornada per proposar millores. L'objectiu es elaborar una estratègia transversal que incideixi tant en els moments de festa com al llarg de tot l'any per fer aquesta tasca de prevenció i sensibilització, amb l'objectiu de crear espais lliures d'agressions.

Ens podeu explicar alguns exemples de bones pràctiques municipals en aquest àmbit?

CA: Jo vaig participar a partir de l'any 2014 en la implementació del protocol d'oci a les festes de poble sec i a partir d'aquí, i de guanyar el premi contra les violències masclistes a la ciutat de Barcelona l'any 2015, la taca d'oli es va estendre i fins i tot vam crear aquesta política pública que ara es treballa a partir de la Diputació de Barcelona i que tant està servint a nivell municipal. A banda, des de la cultura popular s'ha començat a treballar, la Direcció de cultura popular de la Generalitat ha posat l'ull de mira en aquest tema aquest any passat fent una jornada. A Catalunya hi ha moltes entitats de cultura popular, tot i que es treballa poc aquest aspecte, trobem en la cultura popular un biaix important de gènere. Hi ha hagut experiències xules dintre de la patum de Berga. També en el marc dels Pirineus s'està treballant amb el tema de les falles, així com en els bastoners i bastoneres. La cultura popular més autogestionària té casos, com el dels Quintos del Vallès. S'han fet tallers formatius perquè les dones puguin cantar quintos. I en el món casteller trobem igualment experiències.

IO: Respecte als protocols, a banda del que ja hem comentat, hi ha els protocols que a part d'incidir en l'espai festiu concret, amplien la visió i el concepte d'espai d'oci i festiu, i incideixen també en els equipaments municipals, en els clubs esportius, per exemple. També en el teixit del comerç local, perquè si anem a construir espais segurs i lliures de violències cal la coresponsabilitat de tot el que hi ha a l'espai públic, i el comerç local és important. Com a exemples de bones pràctiques, podríem fer una llista molt llarga des de l'experiència de Protocols. Per exemple, quan vam elaborar el Protocol de Berga, es va realitzar una marxa exploratòria amb el Col·lectiu Punt 6, a partir dels resultats es van definir unes "rutes liles" que es van incloure als mapes i fulletons de la Patum. Una altra bona pràctica serien els ajuntaments que aposten per establir un paquet formatiu estable en el temps, és a dir, més enllà de Festa Major i dirigida a tots tipus d'entitats i ciutadania. Les activitats de sensibilització i prevenció estables són molt necessàries per construir espais lliures de violències masclistes.

CA: Jo estic pensant en Vilafranca del Penedès, que és un municipi amb moltíssimes entitats de cultura popular i moltes festes. Aquí va haver-hi un procés en què participaven dues persones de cada entitat de cultura popular i de les entitats que feien el carnaval. Després els resultats tornaven a les entitats, amb la qual cosa era un procés d'anada i tornada en què es podien fer canvis en la juntes, dintre de la pròpia concepció de les festes i les accions culturals, així com en la forma d'organitzar-se de les entitats. També penso en protocols en poblacions amb una població diversa molt gran. Es tracta de fer un treball d'inclusió de les comunitats migrades dins del treball de les violències, perquè les formes de relacionar-se i de concebre la violència i de relacionar-se amb les festes són diferents. Això últim, més que una bona pràctica és un tema pendent que hem de treballar.

Categories: Entrevista

Tags: desenvolupament territorial

Tags: desigualtats culturals

Tags: polítiques culturals

Tags: estudis socials de la cultura

- [2]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/CIDOC/blogs/2021/entrevista-carla-alsina-ivet-oriols>



Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://interaccio.diba.cat/node/8522>